

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

студента Усенко Владислава Дмитровича
(ПІБ)

академічної групи 071М-21з-1
(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

спеціалізації «Облік і аудит»
(назва спеціалізації)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему: «Організація та методика обліку, аналізу та внутрішнього аудиту операцій з запасами (на прикладі ТОВ «Реаліта»)»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Пашкевич М.С.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Пашкевич М.С.		

Дніпро
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
міжнародних відносин
і аудиту

Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

Студенту Усенко В.Д. академічної групи 071М-213-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

«Організація та методика обліку, аналізу та внутрішнього аудиту операцій з
запасами (на прикладі ТОВ «Реаліта»»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Теоретичні основи обліку, аналізу і аудиту виробничих запасів	30.09.2022 р.
2	Методика обліку виробничих запасів підприємства	31.10.2022 р.
3	Методика внутрішнього аудиту та аналізу виробничих запасів	30.11.2022 р.

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Пашкевич М.С.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 02.09.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 28.11.2022 р.

Прийнято до виконання

_____ (підпис)

Усенко В.Д.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 68 с., 13 рис., 17 табл., 1 додаток, 33 джерел.

ОЦІНКА, ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ, СОБІВАРТІСТЬ, МЕТОДИ СПИСАННЯ, ПЕРВІСНА ВАРТІСТЬ, ВНУТРІШНІЙ АУДИТ, АНАЛІЗ

Предмет дослідження - питання організації обліку, аналізу і аудиту операцій з виробничими запасами.

Об'єкт розроблення – господарські операції з виробничими запасами на підприємстві ТОВ «Реаліта».

Мета роботи – теоретичне узагальнення методологічних та методичних аспектів обліку і аудиту виробничих запасів, надання повної та неупередженої інформації про облік і аудит таких запасів.

Результати та їх новизна – методика підвищення ефективності оперативно-бухгалтерського методу обліку матеріальних запасів; оперативно-груповий аналітичний метод обліку матеріальних запасів, де їх облік ведеться в розрізі їх видів, груп і підгруп; варіант сальдової відомості, який дасть можливість вести облік в цілому по підприємству з деталізацією по матеріально відповідальних особах.

Визначено економічну сутність запасів та їх класифікацію. Окреслені теоретичні проблеми обліку виробничих запасів та напрямки їх вирішення. Продемонстровано документування господарських операцій з руху виробничих запасів. Проведено аналіз нормативно – правової бази дослідження та послідовності проведення аудиту запасів. Складено програму аудиту виробничих запасів. Надано оцінку системи внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів. Надано пропозиції щодо удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	9
1.1 Загальна характеристика діяльності ТОВ «Реаліта»	9
1.2 Теоретичні проблеми обліку виробничих запасів	11
1.3 Економічна сутність запасів та їх класифікація	13
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	26
2.1 Документування господарських операцій з руху виробничих запасів	26
2.2 Облік надходження запасів	30
2.3 Облік вибуття запасів	33
2.4 Облік оборотних МШП	38
2.5 Удосконалення обліку виробничих запасів	42
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	47
3.1 Мета, завдання та джерела аудиту та аналізу запасів	47
3.2 Нормативно – правова база дослідження та послідовність проведення аудиту та аналізу запасів	50
3.3 Програма аудиту виробничих запасів	52
3.4 Оцінка системи внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів	54
3.5 Удосконалення аудиту і аналізу виробничих запасів	57
Висновки до розділу 3	59
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	65
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні виробництво не можливе без наявності конкурентоспроможної продукції, яку будуть реалізовують на зовнішніх і внутрішніх збутових ринках. Для безперервного здійснення виробничого процесу потрібна достатня кількість виробничих запасів, які є однією з важливих частин активів підприємства.

Проблема обліку запасів на підприємствах є досить актуальною, оскільки важливим є питання щодо вирішення пристосування сучасної системи обліку виробничих запасів до вимог оптимізації, оперативності та достовірності надання інформації. Проблемі обліку виробничих запасів приділяється велика увага, оскільки від організації обліку запасів залежить функціонування як підприємства, так і економіки країни в цілому. В організації повинна проводитися постійна аналітична робота щодо забезпечення оптимального рівня запасів.

Загальні питання обліку виробничих запасів висвітлені у працях відомих учених-економістів: управлінський аспект оптимізації обліку запасів досліджувала Матвійчук М.З. [1], інформаційну технологію автоматизованого обліку запасів вивчав Адамик О.В. [2], Кононенко, В.А. Цупаленко, Ж.П. [3], Принада І.В., Назарчук О.Д. [4], Одношевна О.О. [5] працювали над сучасним станом та напрямками вдосконалення обліку запасів. Стасишен М С. та Лисенко А.М. досліджували методологія та організація обліку, аналізу та аудиту використання виробничих матеріальних запасів [6]. Бурдюг Н. визначала роль документообігу у створенні ефективної системи обліку запасів [7].

Проте, ряд питань обліку надходження та використання виробничих запасів потребує додаткового дослідження і наукових розробок.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне узагальнення методологічних та методичних аспектів обліку і аудиту виробничих запасів, надання повної та неупередженої інформації про облік і аудит таких запасів.

Для досягнення визначеної мети дипломного дослідження передбачається вирішення наступних завдань:

- надати загальну характеристику діяльності ТОВ «Реаліта»;
- визначити економічну сутність запасів та їх класифікацію;
- означити теоретичні проблеми обліку виробничих запасів та напрямки їх вирішення;
- продемонструвати документування господарських операцій з руху виробничих запасів;
- навести методику обліку надходження та вибуття запасів та МШП;
- визначити мету, завдання та джерела аудиту запасів;
- провести аналіз нормативно – правової бази дослідження та послідовності проведення аудиту запасів;
- скласти програму аудиту виробничих запасів;
- дати оцінку системи внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів.
- надати пропозиції щодо удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є господарські операції з виробничими запасами ТОВ «Реаліта».

Предметом дослідження є питання організації обліку, аналізу і аудиту операцій з виробничими запасами.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань використано методи:

- теоретичного аналізу та синтезу, абстрагування та конкретизації, узагальнення, порівняння, моделювання – для вивчення досвіду організації обліку і аудиту виробничих запасів на підприємстві;
- бухгалтерське спостереження – для збирання первинної інформації про факти господарського життя та її реєстрація в документах;
- прогнозування та моделі регресійного аналізу – для планування взаємозв'язку показників діяльності базового підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження магістерська робота є комплексним дослідженням методології організації обліку і контролю основних засобів підприємства й полягає у наступному:

удосконалено:

- визначення поняття «виробничі запаси»;
- оперативно-груповий аналітичний метод обліку матеріальних запасів, де їх облік ведеться в розрізі їх видів, груп і підгруп;
- варіант сальдової відомості, який дасть можливість вести облік в цілому по підприємству з деталізацією по матеріально відповідальних особах.
- методика аналітичного обліку виробничих запасів.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку підприємства.

Результати дослідження, викладені у магістерській роботі, знайшли практичне застосування ТОВ «Реаліта».

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (м. Полтава, 27 жовтня 2022 року).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано одна наукова праця – тези доповіді у збірниках матеріалів науково – практичної конференції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ

ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

1.1 Загальна характеристика діяльності ТОВ «Реаліта»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Реаліта» створено 03.11.2003 р.

ТОВ «Реаліта» набуває статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації. Товариство здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України та його Статуту. ТОВ «Реаліта» має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, у тому числі валютний, свій фірмовий знак, який реєструється відповідно до чинного законодавства, емблему, печатку, штамп, із своїм найменуванням.

Воно створене з метою насичення ринку продукцією і товарами, послугами розвитку торгово-економічного співробітництва з юридичними та фізичними особами, використання прогресивного обладнання, технологій та кращого досвіду управління, залучення додаткових матеріальних та фінансових ресурсів, а також отримання прибутку й задоволення економічних і соціальних інтересів учасників та працівників підприємства.

Основні види діяльності ТОВ «Реаліта» вказані на Рис.1.1:

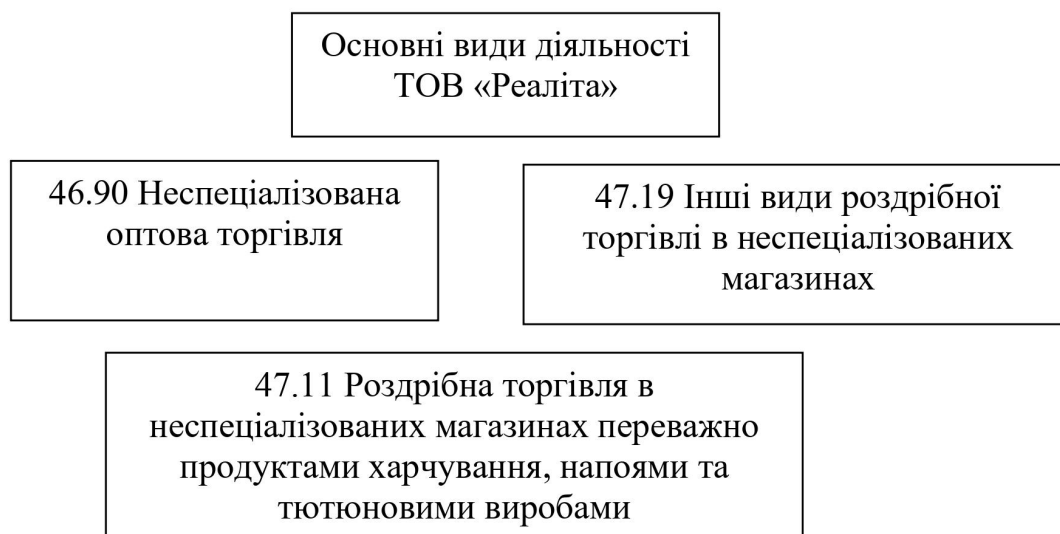

Рис.1.1 Основні види діяльності ПП «Автобудцентр»

Товариство поділяється на цехи, які разом складають його виробничу структуру. Вони бувають витратними та прибутковими. До витратних цехів відносяться: адміністрація та інженерно-технічна служба. А до прибуткових: виробнича дільниця, транспортний цех та лабораторія.

ТОВ «Реаліта» має свою організаційна структура управління. Вона побудована наступним чином:

- головний бухгалтер – займається перевіркою правильності виконання поводок, здачею звітності в статистичне управління, а також звітує в ДПСУ.

- бухгалтер-касир – веде головну книгу, займається обліком допоміжного господарства, веденням банківських документів, розрахунків по залізній дорозі, обліком і звітністю закладання зерна до державного резерву, розрахунком комунального податку та податку на автомобільний транспорт, ведення касових операцій

Підприємство здійснює ведення бухгалтерського обліку на основі прийнятої ним облікової політики. Вона включає в себе сукупність способів ведення обліку, обраних даним підприємством та методику обліку, яка надає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя в обліку. А також умови зміни цієї облікової політики та інші аспекти бухгалтерського обліку.

Що стосується управлінського обліку, то дана облікова політика не передбачає його ведення на підприємстві. Отже, можна зробити висновок про не достатність управління на підприємстві чи, навіть, повну його відсутність.

Основними клієнтами товариства є юридичні та фізичні особи. Підприємство використовує спрощену форму Балансу (ф-1м) та Звіту про фінансові результати (ф-2м). Основні засоби відображені у звітності за фактичною собівартістю за вирахуванням накопиченої амортизації, крім транспортних засобів, облік яких ведеться за переоціненою сумою за вирахуванням накопиченої амортизації.

1.2 Теоретичні проблеми обліку виробничих запасів

Сьогодні насувною проблемою в економіці України є використання запасів, а не їх залучення або нарощування обсягів. Збільшення швидкості оборотів виробничих запасів дасть змогу звільнити значну частину оборотних коштів. Жорсткі конкурентні умови потребують і удосконалення існуючої системи бухгалтерського обліку. Вважаємо, що сьогодні одним з найбільш важливих і складних проблем обліку в нашій державі є облік виробничих запасів.

Аналізу наявних проблем обліку виробничих запасів присвятили свої дослідження вітчизняні та закордонні вчені, зокрема, таких як Білуха М.Т. [8], Бутинець Ф.Ф. [9], Кузнецова М. [10], Кужельний М.В, Мурашко В.М., Савицька Г.В., Петрова В.І., Стражева В.І., Сопко В.В. та інші [11].

Для здійснення виробничої діяльності підприємство повинно мати речові засоби виробництва, які являють собою певні матеріальні виробничі ресурси. Матеріальні ресурси є засобами виробництва, які включають засоби праці і предмети праці. Поняття матеріальних запасів слід відрізнити від поняття матеріальних ресурсів, яке є більш загальним ніж матеріальні або виробничі запаси. В теоретичному розумінні матеріальні запаси є предметами праці, які одноразово використовуються у виробничому процесі, свою вартість відразу переносять на готову продукцію. В бухгалтерському обліку більшість предметів праці вважаються виробничими запасами. Але поняття матеріальні і виробничі запаси є дискусійним і трактується в літературних джерелах неоднозначно [12].

Дослідимо визначення поняття «запаси». Згідно П(С)БО 9 запаси визнаються активами, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням та їх вартість може бути достовірно визначена [13]. Порівняння цієї термінології визначення запасів з визначенням їх у міжнародному стандарті бухгалтерського обліку - МСБО 2 показує, що ці твердження мають аналогічний зміст. Аналіз

концептуальних визначень термінології показує, що по суті виробничі запаси і матеріальні запаси стали визначатись в П(С)БО 9 запасами.

Гаджинський А.М. вважає, що матеріальні запаси - це вироби народного споживання та інші товари, які очікують вступ в процес особистого або виробничого споживання і знаходяться на різних стадіях виробництва і обороту продукції виробничо-технічного призначення. Крім того до виробничих запасів він відносить сировину, матеріали, комплектуючі вироби, купівельні напівфабрикати, моторне паливо, запасні частини, малоцінні швидкозношувані предмети, включаючи ріжучий і вимірювальний інструмент, інвентар, спецодяг [14].

Беляєв Ю.Я. під запасами розуміє «предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються в ті чи інші продукти, або готову продукцію, призначену для особистого чи виробничого споживання». Далі він пропонує «в більш широкому розумінні під запасами розуміти виробничі потужності і запасне устаткування, обслуговуючий персонал і транспортні засоби, готівку і бібліотечні фонди, рівень технічної і практичної підготовки спеціалістів, надійність технічних засобів і т.д.» [14].

Так Саблук П.Т. під виробничими запасами розуміє запаси засобів виробництва, які знаходяться в складах суб'єкта господарювання і необхідні для забезпечення безперервного виробничого процесу, причому це лише ті предмети праці, які ще не задіяні у процесі виробництва і зберігають свою натурально-речову форму [15].

Тенденція сучасності в тому, що до товарно-матеріальних запасів (або матеріально-виробничих) відносять «товари, які були куплені підприємством і зберігаються на складі для наступної реалізації; готова продукція, напівфабрикати та незавершене виробництво; різні матеріали, що зберігаються на складі і призначені для переробки в процесі виробництва або для забезпечення виробничого процесу».

Безруких П.С. виробничі запаси характеризує як «різні речові елементи виробництва, які повністю споживаються в кожному циклі і всю свою вартість

переносять на вартість виробленої продукції, виконаних робіт і наданих послуг». До виробничих запасів відносить сировину і основні матеріали, допоміжні матеріали, купівельні напівфабрикати, відходи (зворотні), паливо, тару і тарні матеріали, запасні частини, малоцінні швидкозношувані предмети [16].

Однак, більш повним визначенням є наступне: «виробничі запаси» - це невід'ємний елемент предметів праці, що беруть участь у виробництві продукції, але поки ще не знаходяться у виробничому процесі, а також всю свою вартість переміщують на вартість кінцевого продукту та споживаються протягом одного виробничого циклу.

1.3 Економічна сутність запасів та їх класифікація

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються товарно-виробничі запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Товарно-виробничі запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси.

В обліковій літературі зустрічаються багато різних понять, пов'язаних із запасами, проте, слід врахувати, що кожне з них має власне тлумачення. Так, в обліковій літературі часто застосовуються поняття «виробничі запаси», замінене поняттям «матеріали». Деякі автори при визначенні поняття «матеріальні оборотні активи» застосовують термін «цінності». Однак, поняття «цінність» є описовою категорією, ознакою, якісним показником, що характеризує запаси як економічні елементи, які мають користь для їх власника і можуть принести йому економічні вигоди.

Товарно-виробничі запаси у складі економічних ресурсів можна представити у наступному вигляді (Рис.1.2.):

Рис.1.2. Класифікація економічних ресурсів

Покажемо на Рис. 1.3 місце товарно – виробничих запасів у складі економічних ресурсів:

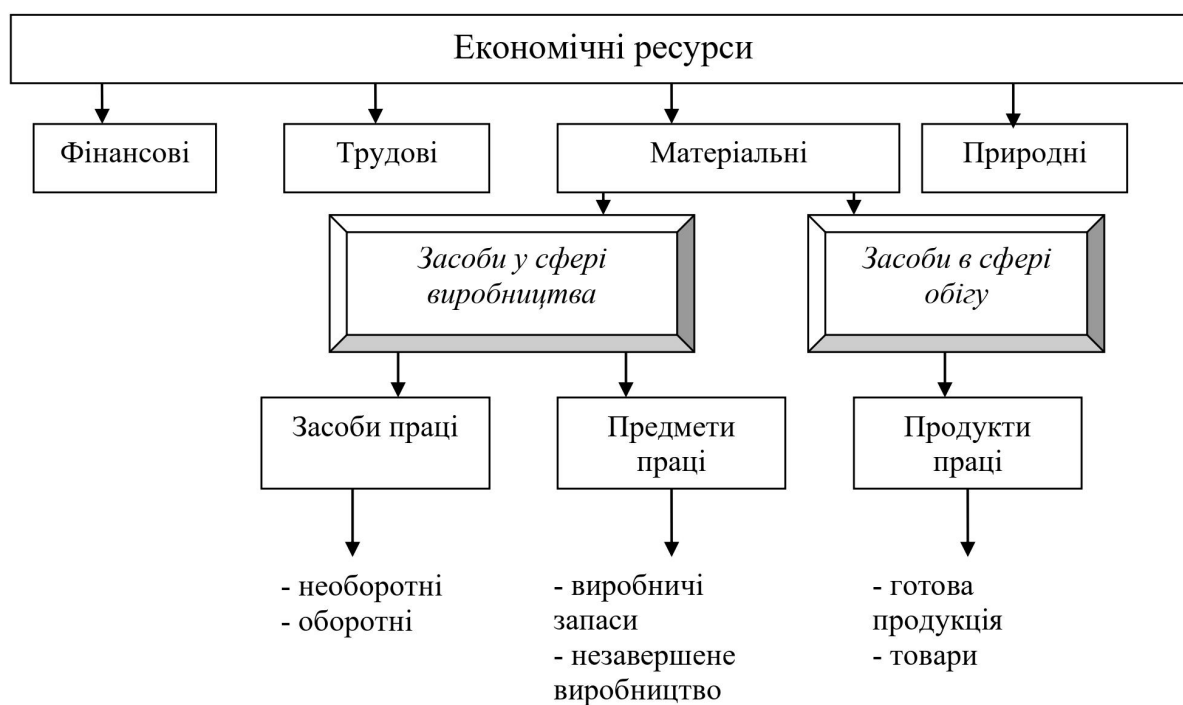

Рис.1.3. Місце товарних і виробничих запасів у складі економічних ресурсів

Запаси відносять до складу оборотних активів, тому що вони можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу.

Застосування терміну «матеріально-виробничі запаси» пов'язано з певними суперечливими моментами, адже матеріальними запасами є не тільки предмети праці, але й засоби праці. Тому це поняття є ширшим, оскільки охоплює усі активи, що мають матеріальну форму та використовуються у виробничому процесі.

Терміни «товарно-матеріальні активи» і «товарно-матеріальні запаси» не досить прийнятні для застосування з причини охоплення ними активів, що мають матеріальну форму, які можуть бути як оборотними, так і необоротними. При цьому акцент робиться на можливість продажу таких активів.

Певні протиріччя пов'язані із використанням терміну «предмети праці». Поняття «предмети праці» достатньою мірою відповідає сутності елементів виробництва, що піддаються обробці.

Термін «товарно-виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва, основне призначення яких – обробка у процесі виробництва, формування основи виробів, при цьому враховується можливість перебування їх у складі резервів у вигляді виробничих запасів на складі або готових виробів (товарів), що перебувають на складах [8].

Поряд з цим не можна не враховувати існування терміну «запаси», який згідно з П(С)БО 9 «Запаси» [13], об'єднує основні складові оборотних матеріальних активів. Використання цього терміну викликає певні протиріччя, які пов'язані із його тлумаченням в обліковій літературі. Так більшість авторів під терміном «запаси» розуміють резерв матеріальних ресурсів, які не використовуються в поточній діяльності підприємства і призначені для забезпечення безперервності процесу виробництва, зберігання на випадок необхідності. Тобто поняття «запаси» є досить специфічним. Не дивлячись на

те, що термін «товарно-виробничі запаси» є найбільш прийнятним у застосуванні термін «запаси» набув широкого вжитку.

Запаси – це оборотні активи підприємства, які використовуються переважно в одному операційному циклі діяльності підприємства або в період одного року.

Запаси становлять основу виготовлювальної продукції та сприяють процесу її виготовлення або поліпшують властивості готової продукції.

Методологічні засади формування інформації про визнання, оцінку запасів та їх розкриття у фінансовій звітності визначено у П(С)БО 9 «Запаси» [13]. Згідно П(С)БО 9 запаси – це активи які:

- зберігаються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності (товари, готова продукція);
- перебувають у процесі виробництва з метою дальшого продажу продукту виробництва (незавершене виробництво);
- зберігаються для споживання під час виробництва продукції та надання послуг, а також для управління підприємством (сировина, основні і допоміжні матеріали).

Норми П(С)БО 9 «Запаси» не поширюються на такі запаси:

1. Незавершені роботи за будівельними контрактами, включаючи контракти з надання послуг, що безпосередньо пов'язані з ними;
2. Фінансові активи (цінні папери, що утримуються з метою продажу тощо);
3. Молодняк тварин і тварин на відгодівлі, продукцію сільського і лісового господарства, корисні копалини, якщо вони оцінюються за чистою вартістю реалізації.

З метою обліку запаси групують так:

- сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб;

- готова продукція, виготовлена на підприємстві, призначені для продажу. При цьому вона має відповідати технічним і якісним характеристикам, що передбачаються договором чи іншим нормативно-правовим актом;

- товари у вигляді матеріальних цінностей, які придбані та зберігаються на підприємстві з метою подальшої реалізації;

- малоцінні і швидкозношувані предмети, які використовуються не більше одного року чи нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;

- молодняк тварин і тварин на відгодівлі, продукція сільського і лісового господарства;

- незавершене виробництво у вигляді незавершеної обробки і складання деталей, вузлів, виробів і незавершених технологічних процесів.

Для правильної організації обліку запасів важливе значення має їх науково обґрунтована класифікація. Запаси можна класифікувати за наступними ознаками (Табл. 1.2) [17]:

Таблиця 1.2

Характеристика основних видів запасів

Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
За призначенням і причинами утворення	Постійні	Частина виробничих і товарних запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
	Сезонні	Запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні
За місцем знаходження	Складські	Запаси, що знаходяться на складах підприємства

	У виробництві	Запаси, що знаходяться в процесі обробки
	В дорозі	Продукція, що відвантажена споживачу, і ще ним не отримана, знаходиться в дорозі
За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Запаси, що відповідають запланованим обсягам запасів, необхідним для забезпечення безперебійної роботи підприємства
	Понаднормативні	Запаси, що перевищують їх нормальну кількість
За наявністю на початок і кінець звітної періоду	Початкові	Величина запасів на початок звітної періоду
	Кінцеві	Величина запасів на кінець звітної періоду
Відносно до балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі
	Позабалансові	Запаси, що не належать підприємству, і знаходяться у нього через певні обставини
За ступенем ліквідності	Ліквідні	Виробничі та товарні запаси, що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних витрат первісної вартості таких запасів
	Неліквідні	Виробничі та товарні запаси, які неможливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без значних витрат первісної вартості таких запасів

За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягали обробці на даному підприємстві
	Вторинні	Матеріали та вироби, що після первинного використання можуть застосовуватися вдруге у виробництві (відходи виробництва та споживання продукції)
За обсягом	Вільні	Запаси, що знаходяться у надлишку на підприємстві
	Обмежені	Запаси, що знаходяться в обмеженої кількості на підприємстві
За сферою використання	У сфері виробництва	Запаси, що знаходяться у процесі виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво)
	У сфері обігу	Запаси, що знаходяться у сфері обігу (готова продукція, товари)
	У невиробничій сфері	Запаси, що не використовуються у виробництві
За складом і структурою	Запаси виробничі (предмети і засоби праці)	Запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
	Запаси незавершеного виробництва (предмети праці)	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та не прийнята відділом технічного контролю (ВТК)

Продовж.табл.1.2

	Запаси готової продукції (продукти праці)	Продукція, виробництво якої завершено що прийнята ВТК і знаходиться на складі
	Запаси товарні (продукти праці)	Товари, що знаходяться у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі

Така класифікація запасів забезпечує виконання основних завдань обліку та контролю запасів серед яких:

1. Забезпечення своєчасного документального оформлення руху запасів.
2. Контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням запасів та їх збереження у місцях зберігання і на всіх стадіях обробки.
3. Забезпечення відповідності складських запасів нормативом.
4. Достовірна оцінка запасів.
5. Розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків.
6. Відображення операцій з оприбуткування та витрачання запасів у системі бухгалтерського обліку тощо [10].

Перераховані завдання сприяють формуванню інформації для управління запасами. В питанні управління запасами важливою є інформація щодо формування необхідного обсягу та складу товарно-виробничих запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з одночасною мінімізацією поточних витрат з обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом. В цілях управління облікова інформація використовується для [11]:

1. Визначення принципів підходів до формування запасів підприємства.
2. Щоденного отримання інформації про надходження та витрачання запасів у розрізі їх кількості, якості та матеріально відповідальних осіб.

3. Аналізу наявності та руху запасів у попередніх періодах.
4. Безперервної оцінки реальної вартості запасів на складі, та проведення аналізу ефективності використання запасів.
5. Оптимізації обсягу закупівлі запасів, виявлення резервів зниження витрат, пов'язаних із заготівлею запасів.
6. Оптимізації обсягу основних груп запасів.
7. Вибору методу оцінки запасів при їх вибутті, який найкраще підходить для підприємства.
8. Створення ефективної системи контролю за рухом запасів на підприємстві.
9. Контролю за дотриманням встановлених підприємством норм запасів.
10. Підвищення достовірності відображення на рахунках аналітичного обсягу господарських операцій з надходження та витрачання запасів.
11. Своєчасного складання та подання звітності про рух запасів.

Запаси визнаються підприємством за таких умов:

- існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням;
- їх вартість може бути достовірно визначено.

Як правило, підприємство включає до складу запасів на дату балансу тільки фактично отримані цінності і списує їх зі складу запасів фактично відвантажені. Однак в окремих випадках за умовами договорів поставки у складі запасів можуть урахуватись і такі, що вже відвантажені з підприємства (право власності на які в нього залишилось), і такі, що повинні надійти, якщо підприємству-покупцю перейшло право власності на них, тобто товари в дорозі.

Перехід права власності на товари в дорозі і пов'язані з ним ризики та вигоди визначаються умовами постачання. Перелік умов постачання наводяться у Міжнародних правилах інтерпретації комерційних термінів

«ІНКОТЕРМС»), якими користуються в багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні. Найбільш поширені з них – FCA, EXW, FOB та інші.

FCA (франко-перевізник) означає, що продавець поставляє товар покупцеві, який буде і перевізником у визначене в угоді місце. Моментом переходу права власності буде отримання покупцем товару та документів на нього у визначеному в угоді місці. Дальші витрати на доставку товару здійснюється за рахунок покупця.

EXW (франко-завод) – покупець отримує товар безпосередньо на підприємстві виробника разом з документами. Момент передачі-отримання товару означає для продавця (виробника) факт передачі власності та своїх ризиків та вигод, пов'язаних з цим правом; для покупця – факт отримання товарів у власність. Перевезення товару від виробника (продавця) до покупця здійснюється за рахунок покупця.

FOB (франко-борт, порт відвантаження зазначені) – моментом передачі права власності продавця вважається перехід товару за поручні судна в порту відвантаження. Усі дальші витрати з перевезення товару несе покупець [17].

Не вважається передачею фактичне відвантаження запасів зі складу підприємства за договорами посередництва. До посередництва відносять діяльність, за якою один суб'єкт підприємницької діяльності (посередник) за дорученням, в інтересах і за рахунок іншого суб'єкта (замовника) здійснює певні юридичні або фактичні дії з третіми особами, у тому числі забезпечує укладення та реалізацію господарських договорів між ними. Безпосереднім результатом посередницької діяльності за умовами укладених договорів є послуга, за яку посередник отримує оплату (комісійні). Можливі такі форми здійснення посередницьких операцій, що визначаються умовами укладених договорів: комісії, консигнації, схову, довірчого управління та інші.

Угоди комісії чи консигнації передбачають, що власник (комітент або консигнант) передає свій товар торговельному агенту (комісіонерові або консигнаторові) для реалізації. Така передача товару не вважається його вибуттям зі складу підприємства власника, хоч фактично він перебуває в

агента, який бере на себе відповідальність за його збереження. В агента такі запаси обліковуються на позабалансовому субрахунку 024 «Товари прийняті на комісію». Після реалізації товару агент передає виручені кошти власникові за вирахуванням комісійних, що найчастіше становлять обумовлений відсоток від суми реалізації. Підприємство-власник запасів визнаватиме зменшення товарів лише після фактичного продажу агентом покупця.

За договором схову майно, що передається на зберігання, залишається власністю сторони, що передана на відповідальне зберігання за оплату, і обліковується в складі його активів. Отримане на зберігання майно, відображається в сторони, що зберігає на позабалансовому субрахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні» [18].

При укладанні договору довірчого управління майно залишається на балансі власника (замовника довірчого управління). У довірчого керуючого воно обліковується на позабалансовому субрахунку 024 «Майно в довірчому управлінні» [18].

При укладанні договору застави (наприклад, при умові отримання позики) запаси підприємства перебувають на складі підприємства, але не можуть використовуватися за призначенням (бути реалізовані чи використані у виробничому процесі). Їх використання можливе лише після завершення договору застави за умови повернення позики та відсотків за неї.

Не визнаються запасами також суми попередньої оплати за запаси. У такому разі виникає заборгованість постачальником перед підприємством.

Якщо підприємство фактично отримало запаси, але не отримало документів постачальника на ці запаси, то воно може визнати їх за балансом за таких умов [13]:

- їх постачання передбачене раніше укладеними угодами;
- кількість і якість отриманих запасів задовольняє покупця;
- покупець може здійснити достовірну оцінку запасів.

Отже, підприємство включає до складу залишків запасів:

- власні запаси, що перебувають на складах, у магазинах, виробничих цехах, які повністю ним контролюються;

- власні запаси, що перебувають на складах, контроль над якими обмежений;

- запаси в дорозі, щодо яких за умовами укладених договорів підприємству, перейшло право власності;

- невідфактуровані поставки.

Не включаються до складу запасів:

- матеріали, прийняті на переробку;

- матеріальні цінності, прийняті на відповідальне зберігання;

- товари на комісії;

- матеріальні цінності, отримані за договором схову;

- матеріальні цінності, отримані в довічне утримання;

- попередня оплата за матеріальні цінності [13].

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних основ обліку, аналізу і аудиту виробничих запасів на підприємстві дозволило зробити наступні висновки:

1. Сьогодні насущною проблемою в економіці України є використання запасів, а не їх залучення або нарощування обсягів. Збільшення швидкості оборотів виробничих запасів дасть змогу звільнити значну частину оборотних коштів. Жорсткі конкурентні умови потребують і удосконалення існуючої системи бухгалтерського обліку. Вважаємо, що сьогодні одним з найбільш важливих і складних проблем обліку в нашій державі є облік виробничих запасів.

2. Методологічні засади формування інформації про визнання, оцінку запасів та їх розкриття у фінансовій звітності визначено у П(С)БО 9 «Запаси» [13]. Згідно П(С)БО 9 запаси – це активи які: - зберігаються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності (товари, готова продукція); перебувають у процесі виробництва з метою дальшого продажу продукту виробництва (незавершене виробництво); зберігаються для споживання під час виробництва продукції та надання послуг, а також для управління підприємством (сировина, основні і допоміжні матеріали).

3. Більш повним визначенням поняття «виробничі запаси» є наступне: «виробничі запаси» - це невід'ємний елемент предметів праці, що беруть участь у виробництві продукції, але поки ще не знаходяться у виробничому процесі, а також всю свою вартість переміщують на вартість кінцевого продукту та споживаються протягом одного виробничого циклу.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Документування господарських операцій з руху виробничих запасів

Відповідно до ст. 9 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій [19]. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо - безпосередньо після її закінчення.

Основні первинні документи, якими оформлюються операції з руху виробничих запасів в ТОВ «Реаліта» наведені в Таблиці 2.1 [2]:

Таблиця 2.1

Перелік форм первинних документів для обліку виробничих запасів

№ форми	Назва форми
М-1	Журнал обліку вантажів, які надійшли
М-2	Довіреність
М-2а	Акт списання бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрації довіреностей
М-4	Прибутковий ордер
М-7	Акт про приймання матеріалів
М-8	Лімітно-забірна картка (на одне найменування матеріалу та багаторазовий відпуск)
М-9	Лімітно-забірна картка (для багаторазового відпуску 2 – 5 найменувань матеріалів)
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів
М-12	Картка складського обліку матеріалів
М-13	Реєстр приймання-здачі документів
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі
М-15	Акт про приймання устаткування
М-15а	Акт приймання-передачі устаткування до монтажу
М-16	Матеріальний ярлик
М-17	Акт про виявлені дефекти устаткування

Продовж.табл.2.1

М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу
М-19	Матеріальний звіт
М-20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (бланк суворої звітності)
М-21	Інвентаризаційний опис
М-22	Акт на списання матеріалів відкритого зберігання
М-23	Акт про витрату давальницьких матеріалів
М-26	Картка обліку устаткування для встановлення
М-28	Лімітно-забірна картка (для будівельних організацій)
М-28а	Лімітно-забірна картка

Згідно з п. 2.7 Положення № 88 «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», первинні документи складаються на бланках типових і спеціалізованих форм, затверджених відповідним органом державної влади. Документування господарських операцій може здійснюватись із використанням виготовлених самостійно бланків, які повинні містити обов'язкові реквізити чи реквізити типових або спеціалізованих форм [21].

Перелік первинних документів, якими найчастіше оформлюється надходження виробничих запасів у ТОВ «Реаліта», наведений у Таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Первинні документи з надходження виробничих запасів

№ форми	Назва форми	Призначення документа
М-1	Журнал обліку знаходження вантажів	Застосування для реєстрації транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів із залізниць, водних шляхів та оприбуткуванням їх на склад підприємства. Призначений для контролю за надходженням та оприбуткуванням запасів та запису даних про оплату рахунку, відмову від акцепту тощо
М-2	Довіреність	Призначена для оформлення права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів

М-3	Прибутковий ордер	Призначений для оприбуткування матеріалів, які надійшли на підприємство від постачальників або з переробки. Заповнюється при відсутності якісних та кількісних розбіжностей з документами постачальника, а також при оприбуткуванні запасів з переробки. Використовується для оперативного обліку надходження запасів
М-5 М-6	Товарно-транспортна накладна	Призначена для обліку поставок запасів та розрахунків за їх перевезення автомобільним транспортом. Використовується для кількісного та якісного обліку запасів
М-7	Акт про приймання матеріалів	Застосовується для оформлення приймання запасів, які мають кількісні та якісні розбіжності з даними супроводжуваних документів постачальника, а також при прийманні запасів, які надійшли без документів
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів	Заповнюється при разовому відпуску запасів для виробничих потреб
М-12	Накладна на внутрішнє переміщення матеріалів	Застосовується для обліку руху матеріалів всередині підприємства. Використовується для оперативного обліку на складах, аналітичного і синтетичного обліку руху запасів в бухгалтерії
М-13	Реєстр приймання-здачі документів	Оформлюється приймання-передача первинних документів. Складається в одному примірнику матеріально відповідальною особою і передається до бухгалтерії підприємства разом з первинними документами і необхідними додатками
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Складається на основі матеріальних звітів МВО і показує рух матеріальних цінностей на складі за день

У відповідності до п.п. 4.1.4 ДСТУ 2732, реквізит - це інформація, зафіксована у службовому документі для його ідентифікації, організації обігу та (або) надання йому юридичної сили [22].

Основні реквізити документів, які характеризують надходження виробничих запасів наведені в Таблиці 2.3:

Таблиця 2.3

**Основні реквізити документів, які характеризують надходження
виробничих запасів**

Операції з надходження виробничих запасів	Основні реквізити, які характеризують надходження виробничих запасів
1. Придбання виробничих запасів у постачальника	Дата надходження, постачальник, склад, вид, операції
2. Придбання виробничих запасів підзвітними особами в порядку закупівлі дрібних партій за готівку	Вид операції, склад, постачальник (найменування, код), дата надходження
3. Оприбуткування виробничих запасів, виготовлених в цехах власного виробництва	Найменування, сорт, розмір, номенклатурний номер
4. Оприбуткування виробничих запасів від ліквідації основних засобів	Кількість (за документом, фактично), ціна (облікова) за одиницю, найменування
5. Внутрішнє переміщення (зі складу на склад)	Одиниця виміру (найменування, код)
6. Оприбуткування виробничих запасів в результаті перетворення на непридатні малоцінні засоби праці	Вартість (за обліковими цінами)
7. Оприбуткування лишків, виявлених після проведення інвентаризації	Сума транспортно-заготівельних витрат або відхилень від облікової ціни

Документування операції відпуску виробничих запасів у ТОВ «Реаліта» наведено в Таблиці 2.4, а основні реквізити - в Таблиці 2.5 [21].

Таблиця 2.4

**Первинні документи, якими оформлюють відпуск виробничих
запасів**

№ форми	Назва форми	Призначення документа
М-8, 8-а, 9-а	Лімітно-забірна картка	Призначена для оформлення відпуску матеріалів, які систематично використовуються при виготовленні продукції, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів відпуску запасів на виробничі потреби. Використовується для оперативного обліку на складі, аналітичного і синтетичного обліку відпуску запасів в межах затвердженого ліміту

М-10, М-10а, М-11	Вимога	Заповнюється при разовому відпуску запасів для виробничих та господарських потреб
М-14, 15	Накладна на відпуск матеріалів на сторону	Застосовується для оформлення відпуску матеріалів виробничим одиницям об'єднання чи стороннім організаціям

Таблиця 2.5

Основні реквізити, які характеризують операції з відпуску запасів

Операції з відпуску виробничих запасів	Основні реквізити, які характеризують відпуск
1. Відпуск виробничих запасів в цехи основного і допоміжного виробництва на виготовлення продукції, виконання робіт та надання послуг	Дата відпуску, вид операції, склад, одержувач (цех, відділ)
2. Відпуск виробничих запасів на утримання та експлуатацію обладнання	Призначення, шифр витрат, найменування, сорт, розмір
3. Відпуск виробничих запасів на загальновиробничі та адміністративні потреби	Номенклатурний номер, одиниця виміру
4. Відпуск виробничих запасів на потреби непромислових виробництв та господарств	Кількість, ціна
5. Відпуск виробничих запасів на сторону і для переробки	Сума транспортно-заготівельних витрат чи відхилень від облікової ціни

2.2 Облік надходження запасів

На ТОВ «Реаліта» виробничі запаси можуть надходити від постачальників, підзвітних осіб, від ліквідації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

Первинні документи, які надходять від постачальника:

- рахунок фактура;
- накладна, товарно – транспортна накладна;
- податкова накладна;
- платіжна вимога доручення;
- сертифікат якості, гарантійний талон тощо за необхідності.

Первинні документи, які заповнюються на підприємстві при отриманні запасів:

- акт про приймання матеріалів;
- прибутковий ордер;
- довіреність;
- товарно – транспортна накладна;
- акт про нестачі;
- комерційний акт;
- платіжна вимога – доручення або платіжне доручення.

З партією товару постачальник передає товарно – супроводжувальні документи, податкову накладну та платіжний документ.

Схема інформаційних потоків облікової інформації з руху виробничих запасів продемонстрована на Рис. 2.1:

Рис. 2.1. Схема інформаційних потоків облікової інформації з руху виробничих запасів

Оприбуткування запасів на склад ТОВ «Реаліта» оформлює прибутковим ордером або актом про приймання. Якщо немає розбіжностей у кількості та якості отриманого товару з тим, що вказано в документах постачальника можна ставити штамп або робити напис «Оприбутковано в повному обсязі». Видані довіреності реєструються у журналі реєстрації довіреностей та довіреність залишається у постачальника.

Бухгалтер ТОВ «Реаліта», згідно з Робочим планом рахунків, обліковує виробничі запаси на активному рахунку 20 «Виробничі запаси», за дебетом відображає надходження запасів, за кредитом – вибуття.

Облік надходження виробничих запасів у бухгалтерських проведеннях наведені у Таблиці 2.6:

Таблиця 2.6

Відображення в обліку операцій з надходження запасів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Оприбутковано виробничі запаси, які надійшли від постачальника	20 «Виробничі запаси»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
2	Оплачено витрати на транспортування виробничих запасів, які надійшли (витрати на транспортування включено до первісної вартості виробничих запасів)	20 «Виробничі запаси»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
3	Оприбутковано запаси, придбані підзвітною особою за грошові кошти	20 «Виробничі запаси»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
4	Оприбутковано виробничі запаси (або повернені з виробництва), виготовлені власними силами	20 «Виробничі запаси»	23 «Виробництво»
5	Оприбутковано виробничі запаси як внесок до статутного капіталу	20 «Виробничі запаси»	40 «Статутний капітал»
6	Оприбутковано безоплатно одержані виробничі запаси	20 «Виробничі запаси»	719 «Інші доходи від операційної діяльності»
7	Виявлено лишки запасів в результаті інвентаризації	20 «Виробничі запаси»	719 «Інші доходи від операційної діяльності»

При придбанні матеріальних активів (запасів, необоротних активів) та при оплаті робіт сторонніх організацій постачальникам сплачується, крім вартості цих активів чи послуг, податок на додану вартість (ПДВ). Цей податок встановлюється в розмірі 20 % до ціни реалізації продуктів (товарів, робіт, послуг) [23].

2.3 Облік вибуття запасів

Відпуск виробничих запасів у ТОВ «Реаліта» може набуватися з таких причин:

- відпуску у виробництво;
- списання у зв'язку з невідповідністю запасів до критеріїв визначення активів;
- списання у зв'язку із псуванням, розкраданням тощо;
- реалізація на сторону;
- передача до статутного капіталу іншого підприємства;
- безоплатна передача.

Вибуття запасів зі складу оформлюється такими первинними документами:

- накладна – вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів;
- видаткова накладна (на відпуск готової продукції та інших запасів стороннім організаціям);
- лімітно – заборна картка – документ на кілька відпусків матеріалів зі складу в цех у межах ліміту; якщо ліміт вичерпано і відбувається понадлімітний відпуск, лімітно – заборна картка перекреслюється по діагоналі червоною лінією.

Відобразимо в обліку операції зі списання виробничих запасів в Таблиці 2.7:

Таблиця 2.7

Відображення в обліку операцій зі списання запасів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
<i>Списання запасів, використаних для виробничих та адміністративних потреб</i>			
1	Відпущено зі складу виробничі запаси для виробництва продукції	23 «Виробництво»	20 «Виробничі запаси»
2	Списано запаси для загальновиробничих потреб	91 «Загальновиробничі витрати»	20 «Виробничі запаси»
3	Використано запаси для адміністративних потреб (списання канцтоварів, матеріалів на ремонт офісу)	92 «Адміністративні витрати»	20 «Виробничі запаси»
4	Списано запаси для забезпечення витрат зі збуту продукції	93 «Витрати на збут»	20 «Виробничі запаси»
5	Списано запаси на утримання об'єктів житлово-комунального господарства, соціально-культурного призначення	94 «Інші витрати операційної діяльності»	20 «Виробничі запаси»
6	Відпущено зі складу виробничі запаси для капітального будівництва власними силами	15 «Капітальні інвестиції»	20 «Виробничі запаси»
7	Списано облікову вартість реалізованих виробничих запасів	943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»	20 «Виробничі запаси»
<i>Списання запасів, яких не вистачає</i>			
8	Відображено суму недостачі виробничих запасів у складі витрат звітного періоду	947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»	20 «Виробничі запаси»
9	Відображено на позабалансовому рахунку суми недостачі	072 «Невідшкодовані нестачі і витрати від псування цінностей»	-
10	Відображена сума, яка підлягає відшкодуванню винною особою (після встановлення такої особи)	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»
11	Списано з позабалансового рахунку суму недостачі	-	072 «Невідшкодовані нестачі і витрати від псування цінностей»
12	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»	641 «Розрахунки за податками»
13	Нараховано суму, яка підлягає сплаті до бюджету	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»

Продовж. табл. 2.7

14	Отримано суму відшкодування втрат	30 «Каса»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»
<i>Списання запасів в результаті внеску до статутного капіталу іншого підприємства</i>			
15	Передано запаси в обмін на акції акціонерного товариства	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	20 «Виробничі запаси»
16	Скориговано податковий кредит з ПДВ (оскільки запаси не будуть продані, підприємство втратило права на податковий кредит, який було відображено в момент оприбуткування)	949 «Інші витрати операційної діяльності»	641 «Розрахунки за податками»
17	Відображено різницю між вартістю запасів і справедливою вартістю інвестицій (в обмін на запаси були отримані акції)	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»
<i>Безоплатна передача виробних запасів</i>			
18	Безоплатно передано запаси іншому підприємству	949 «Інші витрати операційної діяльності»	20 «Виробничі запаси»
19	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ, розраховане, виходячи зі звичайних цін	949 «Інші витрати операційної діяльності»	641 «Розрахунки за податками»
<i>Списано запасів внаслідок надзвичайних подій</i>			
20	Відображено в обліку списання запасів в результаті аварії (стихійного лиха)	99 «Надзвичайні витрати»	20 «Виробничі запаси»
21	Відшкодовано вартість запасів страховою організацією (якщо запаси були застраховані). У даному випадку сума, віднесена при списанні на витрати від надзвичайних операцій, належить до складу доходів від таких операцій в розмірі страхового відшкодування	654 «За індивідуальним страхуванням», 31 «Рахунки в банках»	75 «Надзвичайні доходи»

Оцінка вибуття запасів здійснюється за одним з таких методів:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів «ФІФО»;
- нормативних затрат;

- ціни продажу.

Методи оцінки різних видів запасів ТОВ «Реаліта» обирає самостійно, що визначається в наказі про облікову політику.

Метод оцінки за ідентифікованою собівартістю, згідно з П(С)БО 9 [13], цей метод застосовують для оцінки вибуття запасів, придбаних з метою їх реалізації на спеціальне замовлення, і для оцінки вибуття запасів, які не замінюють один одного.

Метод середньозваженої собівартості застосовується окремо для кожної сукупності взятих на облік запасів, однакових за призначенням і споживчими характеристиками. Середньозважена собівартість одиниці, що вибуває, визначається за формулою на Рис. 2.2:

$$\boxed{\text{Середньозважена собівартість одиниці}} = \frac{\boxed{\text{Залишок на початок місяця}} + \boxed{\text{Отримано ідентичних запасів протягом місяця}}}{\boxed{\text{Залишок запасів, що залишилися на початок місяця}} + \boxed{\text{Кількість ідентичних запасів, отриманих протягом місяця}}}$$

Рис. 2.2. Формула для розрахунку середньозваженої собівартості одиниці

Отже, в чисельнику формули проставляються значення в грошовому (вартісному) вимірі, у знаменнику ці ж значення - у кількісному (тобто в фізичних одиницях).

Оцінка за методом ФІФО - цей метод оцінки вибуття запасів за цінами перших закупівель, тобто метод ФІФО, ґрунтується на припущенні, що запаси, які надійшли першими, першими і реалізуються.

Основним його недоліком є вплив зовнішніх чинників економічного життя держави на показник валового прибутку окремо взятого підприємства.

Так, в умовах постійно зростаючих цін метод ФІФО дає найвищий показник валового прибутку. А якщо взяти до уваги, що в умовах загального зростання цін кожне підприємство прагне підвищити також і ціни на реалізований товар, то при застосуванні методу ФІФО до оцінки вибуття показник валового прибутку, що зазначається у Звіті про фінансові результати, можна вважати невиправдано завищеним.

Водночас, оскільки запаси, які придбаваються в умовах постійно зростаючих цін і оцінюються при вибутті методом ФІФО, списуються в реалізацію за найменшою з цін, то запаси, які залишаються на балансі підприємства, виявляються оціненими за вартістю, більш-менш наближеною до ринкової.

Основні принципи нормативного методу обліку витрат (у тому числі вибуття запасів) і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) зводяться до такого. В основу калькуляції фактичної собівартості окремого виду продукції покладено заздалегідь складену калькуляцію нормативної собівартості цього виду продукції за затвердженими самим підприємством поточними нормами витрат сировини і матеріалів, праці тощо.

При дотриманні цих норм (і при їх своєчасному перегляді) фактична собівартість відповідає нормативній. У разі виявлення відхилень від норм фактичну собівартість продукції визначають так: до нормативної собівартості додають (у разі перевитрати) або від неї віднімають (у разі економії) виявлені відхилення від поточних норм, а також додають (віднімають) витрати, зумовлені зміною цих норм протягом звітної періоду за кожною статтею витрат. При цьому прямі витрати за встановленими нормами враховують окремо від витрат, що становлять відхилення від норм. Це дає змогу ретельно контролювати витрати під час виробництва продукції.

Згідно з п. 11 П(С)БО 16 [24], виявлені у звітному періоді наднормативні витрати зараховуються до складу собівартості реалізованої продукції.

Нормативна калькуляція - це визначення собівартості одиниці продукції (робіт, послуг) за статтями витрат у грошовому вимірі на основі діючих (поточних) норм витрат матеріалів, заробітної плати тощо.

Діючими нормами прийнято називати норми і нормативи, зумовлені технологічним процесом, відповідно до якого передають матеріали у виробництво, оплачують виконані роботи. Нормативні калькуляції можуть складатися послідовно на деталі, вузли і продукцію загалом. Нормативні калькуляції використовують для оцінки залишків незавершеного виробництва і визначення фактичної собівартості продукції при застосуванні нормативного методу обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг).

2.4 Облік оборотних МШП

До складу запасів віднесено малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), які використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік.

Схема розподілу МШП, облікованих на балансі ТОВ «Реаліта» продемонстрована на Рис. 2.3:

Рис. 2.3. Схема розподілу МШП, облікованих на балансі підприємства

Всі МШП згідно з вимогами П(С)БО класифікують, виходячи з однієї із нижчеперелічених ситуацій [13]:

- якщо термін корисної експлуатації МШП перевищує один рік, їх включають до складу необоротних активів і амортизують;

- якщо МШП знаходяться на складі і відповідають вимогам П(С)БО 9 «Запаси» [13], вони визнаються як запаси;

- якщо МШП вже використовуються: термін їх експлуатації не перевищує одного року, їх кінцева вартість визначається затратами того періоду, в якому вони були передані в експлуатацію (списуються на зменшення нерозподіленого прибутку). Якщо МШП передані в експлуатацію в поточному звітному періоді, вони визнаються витратами звітного періоду.

Форми первинних документів ТОВ «Реаліта» з обліку МШП та особливості їх застосування наведені в Таблиці 2.8 [25]:

Таблиця 2.8

Первинні документи з обліку МШП

№ форми	Назва форми	Призначення документа
МШ-1	Відомість на повернення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв)	Використовується для обліку зміни запасу інструментів (пристроїв) на тих підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного обмінного фонду. Відомість складається при необхідності заміни постійного запасу інструментів (пристроїв), на підставі її даних вносяться зміни до карток складського обліку матеріалів (ф. № М-12)
МШ-2	Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	Використовується для обліку МШП, які були видані під розписку працівнику для тривалого користування. Заповнюється на кожного працівника, який одержав МШП
МШ-3	Замовлення на ремонт або заточування інструментів (пристроїв)	Застосовується для обліку інструментів (пристроїв), які передаються на застосування або ремонт. Характерна для тих підприємств, де заточування та ремонт проводяться в централізованому порядку
МШ-4	Акт на вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для обліку зіпсованих і втрачених МШП. При пред'явленні працівником акта вибуття замість непридатного чи втраченого предмета йому видається придатний, який записується в формі МШ-2 «Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів». Акт вибуття додається до актів на списання (ф. № МШ-5 і № МШ-8)

МШ-5	Акт на списання інструментів (пристроїв) та їх обмін на придатні	Застосовується для оформлення списання інструментів (пристроїв), які стали непридатними, та обміну їх на придатні на тих підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного обмінного фонду. Складається на підставі актів вибуття (ф. № МШ-4) Виданий інструмент (пристрій) в порядку обміну за актами в картці обліку матеріалів (ф. № М-12) не відображається
Ш-6	Особова картка обліку спецодягу, спецвзуття	Використовується для обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, які видаються працівникам підприємства для індивідуального користування
МШ-7	Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу та спецвзуття	Застосовується для обліку видачі спецодягу, спецвзуття працівникам підприємства в індивідуальне користування за встановленими нормами, а також для обліку приймання від працівників спецодягу, спецвзуття на прання, дезинфекцію, ремонт та зберігання. Форма заповнюється окремо на видачу і повернення спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів
МШ-8	Акт списання малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для оформлення списання морально застарілих, зношених і непридатних для подальшого використання інструментів (пристроїв), спецодягу, спецвзуття, запобіжних засобів після закінчення терміну носіння, інших малоцінних та швидкозношуваних предметів і здавання їх до комор для утилю. Акт складається на підставі разових актів вибуття (ф. № МШ-4)

Наведемо в Таблиці 2.9 бухгалтерське відображення операцій ТОВ «Реаліта» з руху МШП:

Таблиця 2.9

Основні господарські операції з руху МШП

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
<i>Придбання малоцінних та швидкозношуваних предметів за плату</i>			

Продовж.табл.2.9

1	Відображено заборгованість при одержанні малоцінних та швидкозношуваних предметів від постачальників	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
2	Відображено податковий кредит в сумі ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
3	Здійснено оплату за отримані малоцінні та швидкозношувані предмети	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
<i>Отримано малоцінні та швидкозношувані предмети, як внесок до статутного фонду</i>			
4	Збільшено статутний капітал	46 «Неоплачений капітал»	40 «Статутний капітал»
5	Одержано малоцінні та швидкозношувані предмети	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	46 «Неоплачений капітал»
<i>Інші варіанти надходження малоцінних та швидкозношуваних предметів</i>			
6	Оприбутковано малоцінні та швидкозношувані предмети, виявлені під час інвентаризації	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	719 «Інші доходи від операційної діяльності»
7	Безоплатно одержано малоцінні та швидкозношувані предмети	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	719 "Інші доходи від операційної діяльності"
8	Отримано малоцінні та швидкозношувані предмети в обмін на неподібні активи (наприклад, в обмін на основні засоби)	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	742 «Дохід від реалізації необоротних активів»
<i>Списання малоцінних та швидкозношуваних предметів</i>			
9	Відпущено зі складу малоцінні та швидкозношувані предмети для власних потреб на:		
	а) виробництво продукції	23 «Виробництво»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
	б) загальновиробничі потреби	91 «Загальновиробничі витрати»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»

Продовж.табл.2.9

	в) капітального будівництва	15 «Капітальні інвестиції»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
	г) забезпечення збуту продукції	93 «Витрати на збут»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
	д) адміністративні потреби	92 «Адміністративні витрати»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
	е) виконання досліджень та розробок	941 «Витрати на дослідження та розробки»	
	є) операційну діяльність	80 «Матеріальні витрати»	
	ж) утримання об'єктів житлово-комунального господарства і соціально-культурного призначення	949 «Інші витрати операційної діяльності»	
<i>Списання малоцінних та швидкозношуваних предметів внаслідок нестачі або псування</i>			
10	Списана сума уцінки малоцінних та швидкозношуваних предметів до чистої вартості їх реалізації	946 «Втрати від знецінення запасів»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
11	Списано малоцінні та швидкозношувані предмети, втрачені внаслідок надзвичайних подій	99 «Надзвичайні втрати»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
12	Отримано відходи (шкури, цегла тощо) від списання запасів, знищених внаслідок надзвичайних подій	209 «Інші матеріали»	75 «Надзвичайні доходи»

2.5 Удосконалення обліку виробничих запасів

Для удосконалення обліку виробничих запасів ТОВ «Реаліта» пропонується наступне:

1. Через те, що на підприємстві використовується великий обсяг різних видів запасів, необхідно знайти більш оптимальний, ніж існуючий метод, метод аналітичного обліку виробничих запасів, який усуне дублювання однакових операцій. Пропонуємо, замість оперативного-бухгалтерського обліку

використовувати оперативно-груповий аналітичний метод обліку виробничих запасів. Його особливість в тому, що облік виробничих запасів організовано в розрізі їх видів, груп і підгруп. Це призведе до прискорення процесу обліку та зменшенню часу на виявлення та пошук можливих помилок.

2. Дослідження практичної діяльності підприємства ТОВ «Реаліта» виявило, що аналітичний облік виробничих запасів ведеться у сальдових відомостях. Ці відомості заповнюються на підставі перевірених і протаксованих Звітів про рух матеріальних цінностей. Тому пропонуємо такий варіант сальдової відомості, який дасть можливість вести облік в цілому по господарству з розшифровкою по матеріально відповідальних особах (Таблиця 2.10):

Таблиця 2.10

САЛЬДОВА ВІДОМІСТЬ

по балансовому рахунку № 203 «Паливо»

за листопад 2022 р.

Номенклатурний №	Назва	Одиниця виміру	Вартість за одиницю	Склад, матеріально-відповідальна особа Сікорський П.О.				Склад, матеріально-відповідальна особа Молочников А.Д.			
				на 01.11. 20202 р.		на 01.011. 2022р.		на 01.11. 2022 р.		на 01.11. 2022 р.	
				к-ть	сума	к-ть	сума	к-ть	сума	к-ть	сума
25	Бензин 95	л	50,66	-	-	-	-	25	1266,5	45	2279,7
23	Масло моторне	л	15	-	-	4	60	30	450	-	-
20	Солярка	л	52,85	25	1321,25	10	528,5	-	-	-	-
24	Тосол	л	47,15					-	-	5	235,75
Всього		х	х	х	1321,25	х	588,5	х	1716,5	х	2515,45

Бухгалтер

Усенко В.Д.

3. Для підвищення організації обліку виробничих запасів на даному підприємстві пропонуємо зробити деталізацію запасів на декілька підгруп, в кожній підгрупі повинна бути невелика кількість найменувань запасів. Це зручно зробити шляхом щомісячного або щодакданого складання нагромаджувальних відомостей щодо надходження та вибуття виробничих запасів на підприємстві. Нагромаджувальні відомості - це такі відомості, які дають змогу протягом визначеного терміну (ми запропонували або декада, або місяць) реєструвати однотипні господарські операції за часом здійснення. Нагромаджувальні відомості значно зменшують кількість документів і представляють один із засобів зменшення повсякденної облікової роботи. Такий спосіб організації обліку призведе до підвищення оперативності виявлення наявних помилок у складському та бухгалтерському обліку.

Висновки до розділу 2

Дослідження методики обліку виробничих запасів підприємства дозволило зробити наступні висновки:

1. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинний документ – документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

2. Форми документів, які беруть участь в оформленні руху запасів затверджені наказом Міністерства статистики України, який називається «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів». Однак, підприємство ТОВ «Реаліта» застосовує не всі визначені форми, а тільки ті, які максимально відповідають обліковій політиці підприємства щодо накопичення інформації про наявність і рух запасів.

3. Через те, що на підприємстві використовується великий обсяг різних видів запасів, необхідно знайти більш оптимальний, ніж існуючий метод, метод аналітичного обліку виробничих запасів, який усуне дублювання однакових операцій. Запропоновано, замість оперативно-бухгалтерського обліку використовувати оперативно-груповий аналітичний метод обліку виробничих запасів. Його особливість в тому, що облік виробничих запасів організовано в розрізі їх видів, груп і підгруп. Це призведе до прискорення процесу обліку та зменшенню часу на виявлення та пошук можливих помилок.

4. Дослідження практичної діяльності підприємства ТОВ «Реаліта» виявило, що аналітичний облік виробничих запасів ведеться у сальдових відомостях. Ці відомості заповнюються на підставі перевірених і протаксованих Звітів про рух матеріальних цінностей. Тому запропоновано такий варіант сальдової відомості, який дасть можливість вести облік в цілому по господарству з розшифровкою по матеріально відповідальних особах.

5. Для підвищення організації обліку виробничих запасів на даному підприємстві пропонуємо зробити деталізацію запасів на декілька підгруп, в кожній підгрупі повинна бути невелика кількість найменувань запасів. Це зручно зробити шляхом щомісячного або щодакданого складання нагромаджувальних відомостей щодо надходження та вибуття виробничих запасів на підприємстві. Нагромаджувальні відомості - це такі відомості, які дають змогу протягом визначеного терміну (ми запропонували або декада, або місяць) реєструвати однотипні господарські операції за часом здійснення. Нагромаджувальні відомості значно зменшують кількість документів і представляють один із засобів зменшення повсякденної облікової роботи. Такий спосіб організації обліку призведе до підвищення оперативності виявлення наявних помилок у складському та бухгалтерському обліку.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

3.1 Мета, завдання та джерела аудиту та аналізу запасів

Запаси є однією з найважливіших складових собівартості продукції, робіт, послуг (матеріальні затрати становлять 57-68% собівартості продукції). Від правильності ведення обліку запасів залежить достовірність даних про отриманий підприємством прибуток, збереження самих запасів, правильність визначення основних показників, які характеризують результати господарської діяльності та реальний фінансовий стан (залишки оборотних коштів, темпи їх обігу, собівартість). Тобто від об'єктивності, правдивості та повноти відображення господарських фактів, пов'язаних з рухом виробничих запасів, залежить правдивість і неупередженість усіх суттєвих для користувачів показників [26].

Виходячи з вимог чинного законодавства, метою аудиту виробничих запасів є висловлювання аудиторів думки про те, чи відповідає фінансова інформація щодо руху і залишків виробничих запасів на підприємстві в усіх суттєвих аспектах нормативних документам, які регламентують порядок її підготовки і надання користувачам.

Бухгалтерський облік забезпечує відображення господарських фактів, а аудит підтверджує їх достовірність, законність та повноту відображення. Розглядаючи завдання аудиту виробничих запасів, необхідно пам'ятати, що область аудиторського дослідження виходить за межі бухгалтерського обліку.

Згідно з Законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [27] поняття аудиту розглядається як перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово – господарської діяльності суб'єктів господарювання, з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормам. Для

досягнення основної мети аудиту, а також задоволення потреб користувачів в отриманні повної, правдивої інформації щодо виробничих запасів аудиторів необхідно виконати такі завдання:

- перевірити правильність визнання запасів активами суб'єкта господарювання;
- перевірити, чи відповідають чинному законодавству методи оцінки і обліку виробничих запасів;
- встановити, чи дотримується підприємство прийнятих методів оцінки;
- оцінити стан внутрішнього контролю;
- встановити чи здійснюється контроль за виробничими запасами;
- перевірити чи правильно та своєчасно здійснюється документальне відображення господарських операцій;
- встановити чи немає на підприємстві протизаконних дій, пов'язаних з витрачанням виробничих запасів.

Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів [29].

Джерела інформації аудиту виробничих запасів являють собою предметну область дослідження. Це нормативні документи, облікова політика підприємства та джерела, в яких зафіксована інформація, що характеризує залишки і рух виробничих запасів. Для узагальнення інформації про наявність, рух належних суб'єкту господарювання предметів праці, призначені бухгалтерські рахунки класу 2 «Запаси», а для узагальнення інформації про наявність та рух виробничих запасів призначено рахунок 20 «Виробничі запаси». У ході аудиту використовуються акти ревізії та перевірок запасів, складені відповідними контролюючими органами, і також інформація одержана в ході аудиту.

Предметна область дослідження запасів включає:

1. Внутрішні нормативні та загальні документи клієнта.
2. Облікову політику з питань обліку виробничих запасів.
3. Договори з матеріально-відповідальними особами.

4. Первинні документи та реєстри обліку по рахунках, призначених для ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів (Журнал обліку надходження вантажів, довіреність, прибутковий ордер, товарно - транспортна накладна, акт про приймання матеріалів, накладна на внутрішнє переміщення матеріалів, реєстр приймання - здачі документів, відомість обліку залишків матеріалів на складі, лімітно - забірна картка, накладна на відпуск матеріалів на сторону).

5. Регістри зведеного синтетичного обліку.
6. Місця збереження виробничих запасів.
7. Технологічний процес виробництва.

Внутрішні нормативні та загальні документи клієнта, можна одержати інформацію про: підприємство, його діяльність, перелік виробничих запасів. Особлива увага приділяється вивченню наказів, про проведення заходів внутрішнього контролю – ревізій та інвентаризацій. Вивчення договорів із матеріально відповідальними особами дає можливість аудитору скласти думку про дотримання вимог чинного законодавства у роботі з цією категорією працівників. Аналіз облікової політики дає змогу встановити, яких методів дотримується підприємство з питань оцінки виробничих запасів, їх переоцінки та методів оцінки виробничих запасів.

Отже, аудитор у ході проведення своєї аудиторської перевірки зобов'язаний чітко відслідковувати інформаційні потоки, які пов'язані з господарськими діями чи подіями, що відбуваються на підприємстві. Відслідковувати від моменту прийняття управлінського рішення про здійснення господарської операції до моментів відображення факту здійснення в первинних документах, зведених документах, облікових регістрах та звітності підприємства.

3.2 Нормативно – правова база дослідження та послідовність проведення аудиту та аналізу запасів

Перед аудитором, який проводить аудит виробничих запасів, постає завдання: встановити й підтвердити аудиторським висновком дотримання суб'єктом господарювання вимог чинного законодавства, яке регулює бухгалтерський та податковий облік з цього питання. Тому аудитор повинен дотримуватись нормативних документів, що регулюють господарські операції з виробничих запасів, яких є досить багато, крім того вони часто змінюються та є особливими для окремих суб'єктів господарювання. А саме:

1. П(с)БО 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України №246 від 20.10.99 р.(зі змінами і доповненнями) – регулює порядок оцінки і обліку ТМЦ на підприємстві та розкриття інформації в фінансовій звітності. Дає аудитору інформацію про нормативно-правове регулювання при дослідженні операцій, пов'язаних із рухом запасів [13];

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, затверджений наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.99 р. і зареєстрований у Міністерстві юстиції України за №892/4185 – визначає методологію обліку в усіх сферах економічної діяльності [18];

3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджена наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р. (з змінами і доповненнями) - визначає порядок проведення й оформлення результатів інвентаризації залишків виробничих запасів [30];

4. Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини і матеріалів» від 21.06.96 р. №193 – визначає типові форми первинних документів при веденні складського обліку запасів [20];

5. ПКУ – визначає порядок нарахування податкового кредиту і податкового зобов'язання [23].

6. Нормативні документи про інвентаризацію запасів - визначає організацію і проведення інвентаризації запасів, завдяки цій інформації аудитор дотримується нормативних актів при здійсненні контролю за цілісністю запасів, визначення розмірів нестач, пошкодження запасів, встановлення осіб, відповідальних за збитки.

7. Нормативні документи про документи і документообіг у бухгалтерському обліку - визначає порядок оформлення первинних документів при виконанні господарських операцій, пов'язаних з отриманням та відпусками запасів.

8. Нормативні документи про поставки продукції виробничо-технічного призначення – визначає договірні відносини між підприємствами та покупцями виробничо - технічного призначення. Допомогає аудитору у визначенні доцільності придбання продукції та її використанні, дотримання правил приймання за кількістю і якістю.

9. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258, із змінами і доповненнями.

10. Нормативні документи про бухгалтерський облік МШП – визначає порядок обліку МШП , дозволяє аудитору більш ефективніше досліджувати операції з МШП.

Аудит виробничих запасів в ТОВ «Реаліта» починають з перевірки своєчасності і повноти проведення інвентаризації запасів та контролю виконання угод з постачальниками і покупцями. Аудитор звертає увагу на терміни проведення інвентаризації, правильність визначення її результатів, вивчає склад комісії та відображення в бухгалтерському обліку даних по інвентаризації. Наступним етапом є перевірка правильності визначення збитків (шкоди) завданої матеріально відповідальною особою від нестачі ТМЦ (наявність пояснення МВО та погодження нею на відшкодування збитків). Далі перевіряється процес надходження виробничих запасів, тобто запаси можуть надходити від різних постачальників; придбані за відповідну

плату; надходження запасів, як внесок в статутний капітал; запаси які отримані безплатно, виготовлені власними силами чи обмінані.

Аудитор перевіряє своєчасність і правильність документального оформлення, оприбуткування запасів первинними документами та відображення їх в обліку, також слід перевірити правильність складання актів розбіжності кількості та якості матеріальних цінностей, що надійшли, і своєчасність пред'явлення претензій до постачальників або транспортних організацій. Наступним етапом є з'ясування аудитором встановлені методи оцінки запасів, які регламентовані обліковою політикою підприємства [31].

Потрібно перевірити, чи придбані або виготовлені виробничі запаси зараховуються на баланс за первісною вартістю (згідно П(с)БО 9 «Запаси»). Далі аудитором ведеться контроль за порядком витрачання і списання виробничих запасів на виробництво продукції, для цього аудитор використовує методи натурального контролю, вивчає дані про оприбуткування готової продукції, тобто чи немає продукції яка не оприбуткована, одночасно доцільно здійснити аналіз даних складського обліку після відпуску матеріальних цінностей.

3.3 Програма аудиту виробничих запасів

Залежно від обраного способу організації перевірки аудитор складає програму перевірки, де встановлює перелік аудиторських процедур які б дали змогу:

1. Встановити достовірність первинних даних бухгалтерського обліку, щодо фактичної наявності та руху виробничих запасів.

2. Перевірити повноту і своєчасність відображення первинних даних з обліку запасів у зведених документах та реєстрах.

3. Перевірити правильність ведення обліку запасів відповідно до чинних законодавчих і нормативних актів, облікової політики суб'єкта господарювання.

4. Перевірити стан збереження запасів у суб'єкта господарювання.

5. Підтвердити або спростувати показники фінансової звітності суб'єкта господарювання, які залежать від достовірності, повноти, й своєчасності відображення господарських операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів [32].

Аудиторська фірма: «Усенко В.Д.»

Суб'єкт господарювання: ТОВ «Реаліта»

Період перевірки: листопад 2022 року

Термін перевірки: з 1.11.2022 до 30.11.2022

Програма аудиту виробничих запасів

Таблиця 3.1

Програма аудиту виробничих запасів

№з/п	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Терміни перевірки	Примітки
1	2	3	4	5
1	Перевірити відповідність даних аналітичного обліку даним синтетичного обліку, даним Головної книги, звітності	Усенко В.Д.	До 5 листопада	
2	Перевірити фактичну наявність запасів, перевірити організацію складського господарства, стан збереження запасів	Усенко В.Д.	3 4 до 12 листопада	
3	Перевірити повноту оприбуткування запасів при наявності документів, які підтверджують їх придбання.	Усенко В.Д.	До 18 листопада	
4	Перевірити організацію контролю за зберіганням, використанням і погашенням довіреностей.	Усенко В.Д.	До 21 листопада	
5	Звірити правильність оформлення надходження та списання запасів: - взаємна звірка даних матеріального звіту та накладних; - звірка віднесення в підзвіт окремими особами відпущених запасів; - перевірити кореспонденцію рахунків на відпускання запасів у Головній книзі.	Усенко В.Д.	До 26 листопада	

6	Перевірити законність списання запасів при витратах: - дотримання встановленого порядку оформлення; - перевірка правильності застосування норм природного убутку.	Усенко В.Д.	До 26 листопада	
7	Перевірити дотримання лімітів із відпускання запасів: - зустрічна перевірка ліміто-забірних карт із документами на витрачання.	Усенко В.Д.	До 25 листопада	
8	Вивчити стан матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству.	Усенко В.Д..	До 28 листопада	
9	Перевірити правильність відображення в обліку операцій із списання запасів.	Усенко В.Д.	До 29 листопада	
10	Перевірити, який із методів оцінки запасів при відпусканні їх у виробництво, продаж або інше вибуття застосовується на підприємстві. - згідно з наказом про облікову політику; - фактично.	Усенко В.Д.	До 29 листопада	
12	Перевірити достовірність даних за залишками запасів у фінансовій звітності.	Усенко В.Д..	До 29 листопада	
13	Формування реєстрів виявлених порушень	Усенко В.Д..	До 30 листопада	

Склала: Усенко В.Д.

3.4 Оцінка системи внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів

У ході проведення аудиту виробничих запасів, було перевірено й оцінено систему внутрішньогосподарського контролю та обліку на ТОВ «Реаліта».

При цьому було встановлено:

При оформленні запасів, які надійшли на підприємство від постачальника, підзвітних осіб, власних виробничих підрозділів, складається форма М- «Прибутковий ордер» в одному примірнику.

При отриманні запасів безпосередньо від постачальників, доставлених їхнім транспортом, оформляється «Товарно – транспортна накладна»(ф. №1 –ТН).

У випадку надходження із кількісним чи якісним відхиленням від даних та супроводжувальних документах, складається «Акт про приймання матеріалів» (ф. М -7). Для оприбуткування цих запасів за наказом керівника створюється спеціальна комісія, в яку входять представники постачальника і відповідні спеціалісти – експерти. Акт складається у двох примірниках і підписується членами комісії, після чого затверджується підписом керівника підприємства. Один примірник акта передається в бухгалтерію. А другий – в юридичний відділ для складання листа - претензії .

На складі для правильної організації обліку комірник (зав. склад) на кожний номенклатурний номер запасу оформляє «Матеріальний ярлик» (ф. М-16). Цей документ містить найменування, номер і повну характеристику кожного виду запасу. Ярлик розміщується безпосередньо на запасі або поблизу нього.

Для обліку запасів в розрізі їх видів зав. склад веде окремі документи за ф. М-12 «Картка складського обліку матеріалів». В ній проводяться записи по кожному факту надходження та вибуття запасів. Підставою для запису в М-12 є форми М- 4 «Прибутковий ордер», «Акт про приймання матеріалів» (ф. М-7) і форма №1 - ТН «Товарно-транспортна накладна» - по надходженню, а по видатку – «Лімітно-забірні картки» (фф. М-8, М-9, М-28а), «Акт -вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів» (ф. М-10), «Акт приймання-передачі обладнання у монтаж» (М-15а), «Акт про витрату давальницьких матеріалів» (ф. М-23) і «Товарно-транспортна накладна» (ф. №1-ТН). У ході перевірки було виявлено, що картки складського обліку матеріалів не ведуться, тому у зав. склада було взято пояснення, в результаті

чого виявилось, що ведення карточного обліку не передбачено Статутом, тому не є порушенням.

Після того, як запаси оприбутковані, допускається їх відпуск зі складу. Відпуск цінностей із складу здійснюється тільки особами, які мають на це право. Список цих працівників складається і затверджується головним бухгалтером та керівником підприємства. Підставою для відпуску матеріалів зі складу на ділянки для одноразового відпуску є: накладна-вимога (М-11), а для систематичного відпуску цінностей для одних виробничих одиниць - лімітно-забірні картки (фф. М-8, М-9, М-28, М-28а). Ліміт встановлюється для кожного підрозділу на підставі розрахунків економічного відділу підприємства і затверджується керівником. Термін дії ліміту - місяць.

Для багаторазового відпуску запасів протягом місяця використовують «Лімітно-забірну картку» (ф. М-8).

Відпускаючи запаси із складу на підставі лімітно-забірної картки, зав. склад слідкує а встановленим лімітом. Перевищення ліміту допускається тільки з дозволу керівника. В цьому випадку складається «Акт - вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів» (ф. М-10) у двох примірниках, один з яких залишається у замовника, інший - у завскладу.

Після закінчення облікового періоду зав. склад, як всі матеріально відповідальні особи, складає «Матеріальний звіт», який містить інформацію про надходження та вибуття ТМЦ за період. Цей звіт разом із іншими документами, які підтверджують надходження та вибуття запасів, фіксується у (ф. М- 13) «Реєстр приймання –здавання документів». Всі вони передаються у бухгалтерію.

Організація документообігу на підприємстві організована таким чином, щоб забезпечити вчасне надходження необхідної інформації до бухгалтерії. Первинні документи, які надходять до бухгалтерії, підлягають перевірці за змістом операцій, правильність їх оформлення, законністю проведення операцій. Станом на перше число місяця в бухгалтерії підприємства виводиться залишок по кожному рахунку запасів.

Було проведено інвентаризацію виробничих запасів з метою порівняння облікових даних із даними фактичними. Її здійсненням займалась спеціально створена постійно діюча комісія. Результати проведеної перевірки запасів зазначено в «Інвентаризаційному описі» (ф. 21 – М). Інвентаризація здійснюється не рідше, ніж один раз на рік (перед завершенням звітнього року). Під час проведення інвентаризації було перевірено усі види запасів, як власних, так і тих, які не належать підприємству. Інвентаризаційні описи складаються окремо на оплачені в строк покупцями відвантажені запаси, та на ті, що перебувають на складах інших підприємств.

Після завершення інвентаризаційного опису всі члени комісії підписуються під одержаними даними. Результати проведеної інвентаризації відображаються у бухгалтерському обліку в тому місяці, в якому проведено інвентаризацію, але не пізніше грудня звітнього року.

3.5 Удосконалення аудиту і аналізу виробничих запасів

Для удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів підприємству ТОВ «Реаліта» пропонуються наступні пропозиції:

1. Для поліпшення системи контролю за запасами на підприємстві та спрощення роботи працівників облікового відділу, пропонуємо застосування варіант системної комп'ютеризації обліку, який передбачає об'єднання всіх комп'ютерів в єдину комп'ютерну мережу. Цей варіант був запропонований вченим – економістом Івахненков С.В. [33]. У цьому випадку весь обсяг інформації в мережі стає доступним усім користувачам, тому під час розриву будь-якого інформаційного ланцюга система сигналізує про аварію та локалізує її джерело. Крім того, стає можливою безпосереднє порівняння облікових даних, адже в умовах системного комп'ютерного обліку підвищується інтеграція процесів контролю, що дозволяє забезпечити взаємозв'язок об'єктів контролю при перевірці господарських операцій і процесів.

2. Для удосконалення проведення інвентаризації в умовах великого обсягу наявних виробничих запасів пропонуємо налагодити на підприємстві систему штрихового кодування запасів. Система штрихового кодування запасів складається з таких елементів: штриховому коді; наявності засобів нанесення і зчитування штрихового кодування, автоматизованої системи розпізнавання товару за кодом, внесення модулів до програми бухгалтерського обліку, що здатна працювати із кодовою інформацією.

3. Для налагодження аналітичної системи контролю та спрощення виконання аналізу, підприємству ТОВ «Реаліта» пропонується використовувати аналітичні субрахунки до рахунку 20 «Виробничі запаси». В Таблиці 3.2 наведемо фрагмент запропонованого робочого плану до рахунку 20 «Виробничі запаси»:

Таблиця 3.2

Робочий план до рахунку 20 «Виробничі запаси»

№ субрахунку	Назва субрахунку
20/01	Сухі будівельні суміші
20/02	Гідроізоляційні матеріали
20/03	Ґрунт
20/04	Клей та клейові суміші
20/05	Сітки будівельні
20/06	Сітки металеві
20/07	Утеплювачі
20/08	Гіпсокартон та комплектуючі
20/09	Деревинні плити
20/10	Кріплення
20/11	ДВП
20/12	Фанера
20/13	Абразивні матеріали
20/14	Підлоговий ПВХ плінтус

Висновки за розділом 3

Дослідження методики аудиту та аналізу виробничих запасів на підприємстві дозволило зробити наступні висновки:

Дослідження методики аудиту та аналізу виробничих запасів на підприємстві дозволило зробити наступні висновки:

1. Згідно з Законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [27] поняття аудиту розглядається як перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово – господарської діяльності суб'єктів господарювання, з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормам.

2. Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів [29].

3. Аудитор у ході проведення своєї аудиторської перевірки зобов'язаний чітко відслідковувати інформаційні потоки, які пов'язані з господарськими діями чи подіями, що відбуваються на підприємстві. Відслідковувати від моменту прийняття управлінського рішення про здійснення господарської операції до моментів відображення факту здійснення в первинних документах, зведених документах, облікових регістрах та звітності підприємства.

4. Для поліпшення системи контролю за запасами на підприємстві та спрощення роботи працівників облікового відділу, запропоновано застосування варіант системної комп'ютеризації обліку, який передбачає об'єднання всіх комп'ютерів в єдину комп'ютерну мережу. Цей варіант був запропонований вченим – економістом Івахненков С.В. [33]. У цьому випадку весь обсяг інформації в мережі стає доступним усім користувачам, тому під час розриву будь-якого інформаційного ланцюга система сигналізує про

аварію та локалізує її джерело. Крім того, стає можливою безпосереднє порівняння облікових даних, адже в умовах системного комп'ютерного обліку підвищується інтеграція процесів контролю, що дозволяє забезпечити взаємозв'язок об'єктів контролю при перевірці господарських операцій і процесів.

5. Для удосконалення проведення інвентаризації в умовах великого обсягу наявних виробничих запасів запропоновано налагодити на підприємстві систему штрихового кодування запасів. Система штрихового кодування запасів складається з таких елементів: штриховому коді; наявності засобів нанесення і зчитування штрихового кодування, автоматизованої системи розпізнавання товару за кодом, внесення модулів до програми бухгалтерського обліку, що здатна працювати із кодовою інформацією.

6. Для налагодження аналітичної системи контролю та спрощення виконання аналізу, підприємству ТОВ «Реаліта» запропоновано використовувати аналітичні субрахунки до рахунку 20 «Виробничі запаси».

7. До загальних шляхів удосконалення контролю та аналізу виробничих запасів на підприємствах відносяться:

- підвищення оперативного опрацювання інформаційного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві;
- постійно запроваджувати нові інформаційні технології для процесу аналізу економічної інформації;
- узгодити своєчасне опрацювання механізмів бухгалтерського і податкового обліку;
- чітко організувати обліково-контрольні процедури руху запасів підприємства.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження були зроблені наступні висновки, що спрямовані на удосконалення організації та методики обліку, аналізу та внутрішнього аудиту операцій з запасами:

1. Сьогодні насущною проблемою в економіці України є використання запасів, а не їх залучення або нарощування обсягів. Збільшення швидкості оборотів виробничих запасів дасть змогу звільнити значну частину оборотних коштів. Жорсткі конкурентні умови потребують і удосконалення існуючої системи бухгалтерського обліку. Вважаємо, що сьогодні одним з найбільш важливих і складних проблем обліку в нашій державі є облік виробничих запасів.

2. Методологічні засади формування інформації про визнання, оцінку запасів та їх розкриття у фінансовій звітності визначено у П(С)БО 9 «Запаси» [13]. Згідно П(С)БО 9 запаси – це активи які: - зберігаються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності (товари, готова продукція); перебувають у процесі виробництва з метою дальшого продажу продукту виробництва (незавершене виробництво); зберігаються для споживання під час виробництва продукції та надання послуг, а також для управління підприємством (сировина, основні і допоміжні матеріали).

3. Більш повним визначенням поняття «виробничі запаси» є наступне: «виробничі запаси» - це невід'ємний елемент предметів праці, що беруть участь у виробництві продукції, але поки ще не знаходяться у виробничому процесі, а також всю свою вартість переміщують на вартість кінцевого продукту та споживаються протягом одного виробничого циклу.

4. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинний документ – документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

5. Форми документів, які беруть участь в оформленні руху запасів затверджені наказом Міністерства статистики України, який називається «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів». Однак, підприємство ТОВ «Реаліта» застосовують не всі визначені форми, а тільки ті, які максимально відповідають обліковій політиці підприємства щодо накопичення інформації про наявність і рух запасів.

6. Через те, що на підприємстві використовується великий обсяг різних видів запасів, необхідно знайти більш оптимальний, ніж існуючий метод, метод аналітичного обліку виробничих запасів, який усуне дублювання однакових операцій. Запропоновано, замість оперативно-бухгалтерського обліку використовувати оперативно-груповий аналітичний метод обліку виробничих запасів. Його особливість в тому, що облік виробничих запасів організовано в розрізі їх видів, груп і підгруп. Це призведе до прискорення процесу обліку та зменшенню часу на виявлення та пошук можливих помилок.

7. Дослідження практичної діяльності підприємства ТОВ «Реаліта» виявило, що аналітичний облік виробничих запасів ведеться у сальдових відомостях. Ці відомості заповнюються на підставі перевірених і протаксованих Звітів про рух матеріальних цінностей. Тому запропоновано такий варіант сальдової відомості, який дасть можливість вести облік в цілому по господарству з розшифровкою по матеріально відповідальних особах.

8. Для підвищення організації обліку виробничих запасів на даному підприємстві пропонуємо зробити деталізацію запасів на декілька підгруп, в кожній підгрупі повинна бути невелика кількість найменувань запасів. Це зручно зробити шляхом щомісячного або щодакданого складання нагромаджувальних відомостей щодо надходженню та вибуттю виробничих запасів на підприємстві. Нагромаджувальні відомості - це такі відомості, які дають змогу протягом визначеного терміну (ми запропонували або декада, або місяць) реєструвати однотипні господарські операції за часом здійснення. Нагромаджувальні відомості значно зменшують кількість документів і

представляють один із засобів зменшення повсякденної облікової роботи. Такий спосіб організації обліку призведе до підвищення оперативності виявлення наявних помилок у складському та бухгалтерському обліку.

9. Згідно з Законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [27] поняття аудиту розглядається як перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово – господарської діяльності суб'єктів господарювання, з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормам.

10. Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів [29].

11. Аудитор у ході проведення своєї аудиторської перевірки зобов'язаний чітко відслідковувати інформаційні потоки, які пов'язані з господарськими діями чи подіями, що відбуваються на підприємстві. Відслідковувати від моменту прийняття управлінського рішення про здійснення господарської операції до моментів відображення факту здійснення в первинних документах, зведених документах, облікових регістрах та звітності підприємства.

12. Для поліпшення системи контролю за запасами на підприємстві та спрощення роботи працівників облікового відділу, запропоновано застосування варіант системної комп'ютеризації обліку, який передбачає об'єднання всіх комп'ютерів в єдину комп'ютерну мережу. Цей варіант був запропонований вченим – економістом Івахненков С.В. [33]. У цьому випадку весь обсяг інформації в мережі стає доступним усім користувачам, тому під час розриву будь-якого інформаційного ланцюга система сигналізує про аварію та локалізує її джерело. Крім того, стає можливою безпосереднє порівняння облікових даних, адже в умовах системного комп'ютерного обліку підвищується інтеграція процесів контролю, що дозволяє забезпечити

взаємозв'язок об'єктів контролю при перевірці господарських операцій і процесів.

13. Для удосконалення проведення інвентаризації в умовах великого обсягу наявних виробничих запасів запропоновано налагодити на підприємстві систему штрихового кодування запасів. Система штрихового кодування запасів складається з таких елементів: штриховому коді; наявності засобів нанесення і зчитування штрихового кодування, автоматизованої системи розпізнавання товару за кодом, внесення модулів до програми бухгалтерського обліку, що здатна працювати із кодовою інформацією.

14. Для налагодження аналітичної системи контролю та спрощення виконання аналізу, підприємству ТОВ «Реаліта» запропоновано використовувати аналітичні субрахунки до рахунку 20 «Виробничі запаси».

15. До загальних шляхів удосконалення контролю та аналізу виробничих запасів на підприємствах відносяться:

- підвищення оперативного опрацювання інформаційного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві;
- постійно запроваджувати нові інформаційні технології для процесу аналізу економічної інформації;
- узгодити своєчасне опрацювання механізмів бухгалтерського і податкового обліку;
- чітко організувати обліково-контрольні процедури руху запасів підприємства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Матвійчук М. З. Облік запасів: управлінський аспект оптимізації. Інноваційна економіка, 2013, 9: 180-185.
2. Адамик О. В. Інформаційна технологія автоматизованого обліку запасів. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації, 2018, 12.
3. Кононенко В.А.; Цупаленко Ж. П. Облік виробничих запасів: сучасний стан та напрямки вдосконалення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки, 2016, 16 (1): 147-151.
4. Принада І.В.; Назарчук О. Д. Сучасні проблеми обліку виробничих запасів на підприємстві. Наука й економіка, 2014, 3: 64-67.
5. Одношевна О.О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2016, 6 (2): 146-148.
6. Стасишен М. С., Лисенко А. М. Методологія та організація обліку, аналізу та аудиту використання виробничих матеріальних запасів. Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління, 2014, 28: 250-254.
7. Бурдюг Наталя. Роль документообігу у створенні ефективної системи обліку запасів. Економічний аналіз, 2010, 6: 39-42.
8. Білуха М.Т., et al. Методика внутрішнього аудиту товарних операцій. Редакційна колегія, 2013, 41.
9. Економічний аналіз: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., спец. 7.050106 «Облік і аудит»] / За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
10. Кузнецова М. Тенденции и закономерности управления запасами / М. Кузнецова // Проблемы теории и практики управления (рус.). – 2009. – № 11. – С. 63–72.

11. Бутинець Ф.Ф., et al. Роль виробничих запасів у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Конкурентоспроможність підприємств в умовах трансформаційних процесів в економіці України, 2017, 380.

12. Щербина І. М. Маркетинговий аналіз систем управління запасами / І. М. Щербина // Науковий вісник БДФА. Економічні науки : зб. наук. праць / Міністерство фінансів України, Буковинська державна фінансова академія; гол. ред. В.В. Прядко. – Чернівці : Технодрук, 2009. – Вип. 1. – С. 404-411

13. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99> (дата звернення: 04.11.2022)

14. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник / А.М. Гаджинский – 20 изд., перераб. и доп. – М.: Издательско–торговая корпорация «Дашков и К», 2007. – 472 с.

15. Саблук П. Т. Концептуальні аспекти модернізації аграрного виробництва та розвитку сільських територій в Україні. Економіка АПК, 2010, 8: 3-9.

16. Бутинець Ф.Ф., et al. Етимологія поняття «виробничі запаси». Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни, 2017, 74.

17. Класифікація виробничих запасів підприємства. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/accountant/16121/>

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція; Мінфін України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99> (дата звернення: 05.11.2022)

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» /

Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 05.11.2022)

20. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів : Наказ; Мінстат від 21.06.1996 № 193 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0193202-96> (дата звернення: 05.11.2022)

21. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ; Мінфін України від 24.05.1995 № 88 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0168-95> (дата звернення: 05.11.2022)

22. Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. N 59 та скасування нормативних документів. (Класифікація форм власності ДК 001:2004). (Класифікація організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004) : Наказ; Держспоживстандарт України від 28.05.2004 № 97 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0097609-04> (дата звернення: 05.11.2022)

23. Податковий кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 05.11.2022)

24. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00> (дата звернення: 05.11.2022)

25. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів : Наказ; Мінстат від 22.05.1996 № 145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0145202-96> (дата звернення: 05.11.2022)

26. З.Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік / Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський // Львів: Бухгалтерський центр «Ажур». – 2010. – 1219 с.

27. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19> (дата звернення: 06.11.2022)

28. Мірошніченко І.О. Місце, роль і призначення аудиту виробничих запасів у сучасних умовах. 2012.

29. Сиротюк Г.; Сиротюк К. Методичні особливості аудиту виробничих запасів. Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК, 2015, 22 (1): 92-97.

30. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ; Мінфін України від 02.09.2014 № 879 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1365-14> (дата звернення: 08.11.2022)

31. Меліхова Т.О.; Ніколаєнко Н.С. Розробка програми аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства. Економіка та держава, 2017, 1: 51-55.

32. Очеретько Л.М., Федоряк А.В. Удосконалення програми проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів на підприємстві. Сталий розвиток економіки, 2013, 2: 233-239.

33. Івахненков С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посібн. / С. В. Івахненков. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.

ДОДАТКИ